

ערר 21-3201
ערר 20-4484
ערר 20-4485
ערר 20-4464

בעניין: **קונבר ואח'**

ע"י ב"כ עוה"ד דניאל שנהר ואח'
מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העוררים

- נ ג ד -

שרת הפנים

באמצעות פרקליטי הלשכה המשפטית
רח' בית הדפוס 22, ירושלים
טל: 074-7083931; פקס: 02-9959058

המשיבה

תגובה מטעם העוררים לעמדתם של ידדי בית הדין

1. בהתאם להחלטת בית הדין הנכבד מיום 13.3.2022 בהליכים שבכותרת, מתכבדים העוררים להגיש בזאת תגובה מטעמם לעמדתם של ידדי בית המשפט (להלן: **העמדה**), כפי שהוגשה בכלל ההליכים המנויים מעלה.
2. ראשית, נראה כי חל בלבול מושגי מסוים, ששב ועלה במסגרת העמדה, שהוגשה על ידי מי שצורפו להליך כ"ידידי בית הדין". מוסד "ידיד בית המשפט" הוא מוסד משפטי ותיק, אשר לו תפקיד ספציפי במסגרת התדיינות משפטית:
מוסד "ידיד בית-המשפט" מוכר בשיטות משפט שונות מזה מאות בשנים... עיקרו הוא סיוע לבית המשפט בסוגיה כלשהי, על-ידי מי שאינו צד ישיר לסכסוך הנדון. במקור היה מוסד זה כלי להצגת עמדה נייטרלית בלבד בהליכים, תוך סיוע אובייקטיבי לבית המשפט. אך בהמשך התפתח מוסד "ידיד בית-המשפט" כצד להליך, שאינו דווקא נייטרלי ואובייקטיבי, אלא שהוא מייצג – מתוקף תפקידו או עיסוקו – אינטרס או מומחיות שמן הראוי שישמעו בפני בית-המשפט בסכסוך ספציפי (מ"ח 7929/96 **קוזלי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג(1) 529, 553 (1999) (להלן: **עניין קוזלי**)).
3. העיקרון המנחה הוא, אפוא, כי הידע והמומחיות של המבקש להצטרף כידיד בית משפט יעניקו ייצוג וביטוי הולם להיבטים העקרוניים של הסכסוך הפרטי. כדברי הנשיא ברק:
באותם המקרים בהם קיים גורם שלישי - שאינו מעורב בסכסוך עצמו - ניתן יהיה לצרפו כידיד בית המשפט, אם יהא בנוכחותו בהליך בכדי לתרום לגיבושה של ההלכה בעניין מסויים, זאת על יסוד הצגת מלוא העמדות

הרלבאנטיות בעניין הנדון ותוך מתן ייצוג ופתחון פה ודעת לגופים מייצגים ומקצועיים (עניין קוזלי, שם).

4. בעניין קוזלי נמנו המבחנים, הנדרשים על מנת שיינתן לגוף כלשהו מעמד של "ידיד בית המשפט":

אכן, בטרם תינתן לגוף או לאדם הזכות להביע את עמדתו בהליך בו אין הוא צד מקורי, יש לבחון את תרומתה הפוטנציאלית של העמדה המוצעת. יש לבחון את מהות הגוף המבקש להצטרף. יש לבדוק את מומחיותו, ניסיונו והייצוג שהוא מעניק לאינטרס בשמו הוא מבקש להצטרף להליך. יש לברר את סוג ההליך ואת הפרוצדורה הנוהגת בו. יש לעמוד על הצדדים להליך עצמו ועל השלב בו הוגשה בקשת ההצטרפות. יש להיות ערים למהותה של הסוגיה העומדת להכרעה. כל אלה אינם קריטריונים ממצים. אין בהם כדי להכריע מראש אימתי יהא מן הדין לצרף צד להליך כידיד בית המשפט ומתי לאו. בה בעת, יש לשקול קריטריונים אלה, בין היתר, טרם יוחלט על צירוף כאמור (שם, בעמ' 555).

5. בענייננו, העוררים התנגדו לצירופם של מי שהוחלט לבסוף לצרפם כידידי בית משפט, מאחר שלא מדובר בצד שהוא בר סמכא מקצועי בנושא הנדון, ושאינו בעל אינטרס ישיר בתוצאות ההליך, אלא דווקא בבני משפחה שנפגעו על ידי המפגע, שעניינם של בני משפחתו החפים מפשע נדון כאן, ושלצערם הרב של העוררים נראה כי ה"אינטרס" אותו הם בוחרים לייצג הוא רצונם לראות את כל בני משפחתו המורחבת של המפגע מגורשים מבתיים, בין אם יש לכך בסיס חוקי, בין אם לאו. העובדה הזו עוררה בלב העוררים חשש כי צירופם של המבקשים יוביל לפוליטיזציה חמורה של ההליך, לעירוב עניינים שאינם ממך העניין, לסכנה של התלהמות ופגיעה בעוררים, שאינם קשורים או מעורבים במעשה שפגע בבני המשפחה.

6. את אשר יגורנו, בא לנו.

7. ידידי בית המשפט בוחרים לכנות עצמם, משום מה, "המשיבים", ואת המשיבה בתיק על פי דין, שרת הפנים, "המשיבה הפורמאלית". משל מי שמנהל את ההליך כנגד העוררים הוא אזרחים וגופים פרטיים, כאשר המדינה היא אך צופה מן הצד שאינה מעורבת. יש בכך היפוך יוצרות מסוכן, המעורר תחושה מאוד לא נוחה.

8. גם כך ההליכים החוזרים ונשנים כנגד העוררים מעלים חשש כבד מפני רצון לנקום בבני משפחה חפים מפשע, למרות שהמשיבה מנסה לטעון כל העת כי הדבר מצוי בסמכותה. עצם העובדה שכעת נפגעי העבירה (שביצע מפגע שכלל אינו צד להליך) קוראים לילד בשמו: "עונש", ומתבטאים באופן בוטה ופוגעני ביותר כלפי בני אדם שהם כלל אינם מכירים, ואין להם כל מושג האם יש בסיס בדין להחלטות שהתקבלו בעניינם, מציף על פני השטח את האופי האלים של ההחלטות המינהליות הנתקפות בערר. האם המשיבה סומכת ידיה על כך שהפכה בבלי דעת ל"משיבה פורמאלית"? האם המשיבה סומכת ידיה על כך שההליך למעשה הופרט, ומתנהל כעת בכיכר העיר?

9. ראוי כי בית הדין הנכבד יקרא לסדר את ידידי בית המשפט, יבהיר סדרי בראשית, מי העוררים, מי המשיבה, מי הידידים, ושכל צד יידע את מקומו.

לגופו של עניין

10. כפי שהבאנו לעיל, מוסד ידידי בית המשפט נועד לסייע בידי בית הדין בעיבוי ההתייחסות המשפטית לסוגיות המועלות בערר. כלל לא נדרשה כאן תגובה של העוררים לדברים. אולם, מאחר שבית הדין חפץ בתגובת העוררים לדברים, נאלצים אנו להתייחס בקצרה, וכך נעשה.
11. העמדה מעלה טענות משפטיות יוצאות דופן בחריפותן, ניתן אף לומר מזעזעות. מדובר בעמדה משפטית המהווה סטייה מוחלטת מהפסיקה העקבית של בית המשפט העליון מזה עשרות בשנים, רביזיוניזם קיצוני של הבסיס הנורמטיבי עליו מושתתת מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. מה שנכתב מהווה בעצם קריאה לעריצות מוחלטת של הרשות המבצעת, בלא כל איזון ובקרה, בלא כל משקל נגד חוקתי, משל לא למדנו דבר מן ההסטוריה של האומות, ועד היכן ניתן להתדרדר כאשר נותנים דרור מוחלט לבעלי שררה וכוח להחליט כאוות נפשם.
12. החלק הראשון של העמדה מעט מעורפל, ומערב שני עניינים שונים. הסוגיה הראשונה היא שלילת תושבות של מי שביצעו מעשה המהווה "הפרת אמונים". הצורך בתיקון החוק והוספת הסמכות של שר הפנים במפורש עלה מאחר שבית המשפט העליון קבע שחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, אינו מסמיך את שר הפנים לשלול תושבות בשל עילות מעורפלות, שאינן מנויות במפורש בחוק (ראו בג"ץ 7803/06 אבו ערפה נ' שר הפנים (נבו, 13.9.2017)). פסק הדין המכונן, שמשום מה בחרה העמדה להתעלם ממנו לחלוטין, מהווה מסמך משפטי בסיסי בכל הנוגע לסמכות המשיבה לקבל החלטות בכגון דא.
13. לענייננו די לומר שהדברים המובאים בעמדה סותרים חזיתית את פסיקתו של בית המשפט העליון, הקובעת ללא כחל וסרק כי אין למשיבה סמכות מוחלטת בשום נושא, ודאי שלא כאשר מדובר בפגיעה קשה בזכויות אדם בסיסיות. בנוסף, כדי לפגוע בזכויות אדם יש צורך בהסמכה מפורשת וברורה בחוק. לכן הדברים המובאים בעמדה שגויים מכל וכל.
14. העניין השני אינו קשור לעניין הראשון. חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג-2003 בא לעולם בשנת 2003 בעיצומה של האינתיפאדה השנייה על מנת להגביל את זכויותיהם של אזרחי ישראל ותושביה המעוניינים להתחיל בהליך לאיחוד משפחות עם בן או בת זוג מהגדה המערבית או רצועת עזה. זהו החוק שעל בסיסו התקבלו ההחלטות הנדונות בעררים דכאן, ובו יש למצוא הסמכה מפורשת של המשיבה להחליט כפי שהחליטה בעניינם של העוררים. הטענה המובאת בעררים הינה כי למשיבה אין סמכות להחליט כפי שהחליטה, וגם אם ישנה, הרי שמדובר בהחלטות שאינן סבירות ואינן מידתיות, והעוררים כמובן שבים על עמדה זו. לא מצאנו בדברים של ידידי בית המשפט משהו שיערער את ההבנה הזו, מאחר שהם סותרים כאמור פסיקה עקבית ומושרשת של בתי המשפט השונים, ולא והבאה כל מובאה אשר תתמוך בטענותיהם, כפי שנהוג לעשות.
15. לאחר עניין זה יש מספר אמירות בעייתיות ביותר, שנעדיף שלא להתייחס אליהן כאן, משל היו העוררים זרועה הארוכה של איזו ישות דמיונית ששמה לה למטרה "לחסל את המדינה". מדובר בדברים חמורים ביותר, שעדיף שלא היו נכתבים במסגרת כתב בית דין.
16. החלק האחרון של העמדה מעורר תמיהה רבתי. כאן מדובר בשלילה מוחלטת של עיקרון יסודי בשיטת המשפט הישראלית, התפקיד של פרשנות חוק, שהוא התפקיד הבסיסי ביותר של בית משפט, ובית הדין לעררים בכלל זה, במדינת ישראל. לאורך עשורים של כתיבה, בנה בית

המשפט העליון מסד מפואר של פסיקה, המהווה מדריך לשופט ולדיין כיצד ניתן לגשת למלאכת פרשנות הדין.

17. בכלל הכלים שבידי הפרשן מצוי הכלי של התכלית האובייקטיבית – אותם עקרונות יסודיים העומדים בבסיס כל דבר חקיקה במדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. עיקרון שלטון החוק (על פיו אין בנמצא רשות שלה סמכות מוחלטת לעשות כל דבר שעולה על רוחה, אלא אך מה שנקבע על ידי המחוקק); עיקרון השמירה על זכויות האדם; עיקרון ההתאמה בין הדין הישראלי לדין הבינלאומי, כל אלו מהווים ערכים שמכללא נקראים אל תוך כל דבר חקיקה שיוצא תחת ידי המחוקק. עצוב שיש צורך לעמוד על הדברים הבסיסיים הללו. לא בכדי, העמדה אינה מביאה כל מובאה או עמדה שיפוטית התומכת בדברים הקיצוניים הכתובים בה.

18. ברי כי העוררים סומכים ידיהם על הבנתו של בית הדין הנכבד את הדין כפי שהוא, ודוחים מכל וכל את הדברים שכתובים בעמדה, המהווים סכנה ממשית לכל משטר דמוקרטי. מבהיל שדווקא בימים בהם העולם כולו רואה לנגד עיניו מה קורה למדינה שראשי השלטון בה אינם מוגבלים על ידי הפרדת רשויות ובתי משפט עצמאיים ועד לאן משטר כזה יכול להתדרדר, אנו נאלצים לקרוא עמדות מן הסוג הזה.

19. הדברים שנכתבו בעמדה אינם קלים. העוררים יבקשו מבית הדין הנכבד לתת להם את המשקל הראוי להם, כעמדה משפטית המובאת מעבר לצורך, על מנת לסייע בידיו במלאכת עשיית הדין בין שני הצדדים להליך.

ירושלים, 23 במרץ 2022

דניאל שנהר, עו"ד
ב"כ העוררים

(ת.ש. 114644)